

**V LESENUM
RAMI,
KAK SO NAŠI
STARCI
ŽIVELI
STR. 4**

**LAJOŠ JE
ODIŠO,
NAZAJ JE
PRIŠO
LUDWIG
STR. 5**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 14. aprila 2011 ☼ Leto XXI, št. 15

Porabje bo dobilo vzorčno kmetijo

Minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Dejan Židan je po tem, ko je novembra lani prvič obiskal Porabje, ponovno prišel obiskat rojake na Madžarskem. Po pogovoru v prostorih slovenskega konzulata v Monoštru je pojasnil, da sta za njegov tokratni obisk obstajala predvsem dva razloga, in sicer je šlo za pripravo na majski obisk madžarskega ministra za razvoj podeželja Sándorja Fazekasa v Sloveniji, drugi razlog pa je bil, da preveri, kako napreduje projekt vzpostavljanja vzorčne kmetije v Porabju.

Po ministrovih besedah omenjeni projekt, ki je zasnovan v obliki mešane kmetije – le-ta se bo ukvarjala z živinorejo in sadjarstvom – dobro napreduje. Kmetijsko-gozdarski zavod Maribor in Razvojna agencija Slovenska krajina sta pripravila poslovni model, ki vključuje 15 krav dojilj, jagodičevje in travniške sadovnjake, kar naj bi omogočilo dobičkonosno proizvodnjo na kmetiji. »Trenutni izračuni kažejo, da bo potrebno investirati 170 tisoč evrov, pri čemer obstajata dve možnosti, da Slovenija s pomoč-

Udeleženci pogovora na Generalnem konzulatu RS v Monoštru

V Andovcih na ogledu Hiše rokodelstva, ki se gradi ob stari domačiji

jo evropskih sredstev to 100-odstotno sofinancira, drugi pa da polovico sredstev prispeva lastnik kmetije,« je razložil Dejan Židan in dodal, da naj bi z izvajanjem investicije začeli novembra ali decembra letos, njen zaključek in s tem vzpostavitev proizvodnje pa je nato predviden v roku enega leta.

»Porabje je danes dobilo novo možnost za razvoj. Že po prvem obisku kmetijskega ministra smo začeli iskati primerno lokacijo za to kmetijo. Za Porabje je bilo vedno značilno, da so se ljudje tukaj ukvarjali s poljedelstvom in živinorejo in naš cilj je, da se to vrne, saj se pokrajina zdaj zarašča,« je poudarila vodja Razvojne agencije Slovenska krajina Andreja Kovač in pojasnila, da naj bi vzorčno kmetijo uredili nekje na Gornjem Seniku.

Dejan Židan se je po sestanku v Monoštru na kratko ustavil še pri hiši rokodelstva, ki jo gradijo ob Porabski domačiji v Andovcih, nato pa je obiskal še sedež Nacionalnega parka Órség v Óriszentpéturu.

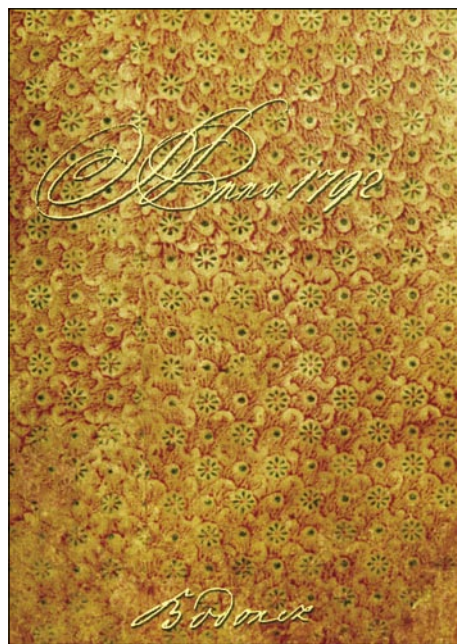
Silva Eöry

KRONIKA EVANGELIČANSKE CERKVE BODONCI

Knjižna izdaja prevoda prve kronike evangeličanske cerkvene občine Bodonci je skromna po obsegu in pomembna po vsebini. Iz nje se zrcali duhovno-kulturni duh konca 18. stoletja na ozemlju severovzhodnega Prekmurja. Izraža prizadevnost in vneto preprostega, malega človeka, ki se je z velikim srcem zavzemal za svojo cerkev, ne glede na neprijetne okoliščine, ki so ga pri tem spremljale, pa tudi ne glede na vse posledice.

Kot v spremni besedi piše Simon Sever, sedanji evangeličanski duhovnik v Bodoncih, je »reformacijsko seme torej padlo v dobro zemljo in obrodilo je stoteren sad... Naj k tej rasti in razvoju pripomore tudi pričujoč prevod bogate vsebine, ki prinaša v naš širši kulturni prostor mnoga nova znanja.« Zaradi močno poškodovanega in težko berljivega izvirnika

je bila pot do prevoda težka in zahtevna. Naloga se je lo-

Prva kronika Evangeličanske cerkvene občine Bodonci – prevod rokopisa zapisniške knjige

tila in jo uspešno izpeljala Klaudija Sadar, raziskovalka Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije

znanosti in umetnosti, enote na Petanjcih. S strokovnimi nasveti je sodeloval tudi muzejski svetovalec Franc Kuzmič iz Pokrajinskega muzeja v Murski Soboti.

Uvod se začne z objavo *Tolerančnega patenta*, ki ga je 13. oktobra 1781 izdal avstrijski cesar Jožef II. Na ta način se je evangeličanom izpolnilo več tihih želja po ustvarjanju lastnih cerkvenih občin in molilnic. S tem so dobili več svobode, vendar še ne popolne, kar dokazuje pismo škofa Szilyja Miklošu Kuzmiču avgusta 1783. Škof Szily (prvi

sombotelški škof, op. avtorja) je namreč *tolerančni patent* objavil šele julija 1782. Ta objava je bila pri prekmurskih protestantih težko pričakovana in končno naklonjena njihovim težnjam, da v večjih središčih dobijo dovoljenje za bogoslužje in zidanje cerkva ali vsaj molilnic. Že po dveh letih od uradne razglasitve odloka so kot prve dobile potrebno dokumentacijo in dovoljenje tri evangeličanske cerkvene občine v Prekmurju, in sicer Puconci, Križevci in Hodoš. Samostojna cerkvena občina Bodonci je bila ustanovljena leta 1792, k njej je bilo priključenih 23 naselij. Prvi duhovnik v Bodoncih je postal Štefan Smodiš.

Iz knjige izvemo, kako je nastajala cerkvena občina, kako so se lotili gradnje cerkve, kdo so bili možje, ki so vodili dela. Zanimivo je tudi pismo, naslovljeno na grofa Petra

Szapáryja, ki so ga prosili, naj odstopi prostor za cerkev, župnišče in šolo. V petih dneh so dobili odgovor, da se grof odpoveduje najemnini in podarja prostor za gradnjo lesene molilnice na hribu, kjer zdaj stoji zidana cerkev, posvečena leta 1800.

Kronike evangeličanskih cerkvenih občin so edinstven vir za lokalno gospodarsko, politično in socialno zgodovino. Pregled dogodkov nazorno kaže, da tudi nastanek evangeličanske cerkvene občine in njena živost nikoli nista nekaj samoumevnega in lahkega. Prva kronika Evangeličanske cerkvene občine Bodonci je nedvomno pristen in dragocen dokument o življenju tamkajšnjih ljudi konec 18. stoletja, po zaslugi katerega se bo ohranilo marsikaj, kar bi se sicer lahko za zmeraj izgubilo.

eR

Pokrajinska in študijska knjižnica

PLOVILA SLIKARJA GORANA HORVATA

Goran Horvat, sin znanega in pred dvema letoma umrlega slikarja Jožeta Horvata – Jakija, je sicer študiral

Plovila se zdaj predstavlja v razstavnem prostoru Pokrajinske in študijske knjižnice v Murski Soboti.

posebej pa z diplomsko nalogo, v kateri se je ukvarjal s plovili, ki potujejo po zraku in celo po kozmosu. Posebnost so tudi okvirji, v katerih so slike, in sicer so prilagojeni in oblikovani v odnosu do likovnih rešitev posameznih del.

Slike Gorana Horvata, njihove nenavadne podobe odražajo slikarjevo raziskovanje iracionalnega, magičnega, podzavestnega, povezanega z notranjim doživljanjem umetniških praks ter kritičnim odnosom do preteklih stoletij zgodovine, kakor tudi do aktualne družbene stvarnosti. Goran Horvat je tudi občudovalec znamenitega slikarja Salvadorja Dalíja. V ciklu Plovila je sicer 25 del, vendar je razstveni prostor za vse premajhen,

zato je predstavljenih 19 slik. A kljub temu, da jih na razstavi ena četrtna manjka, predvsem odlična

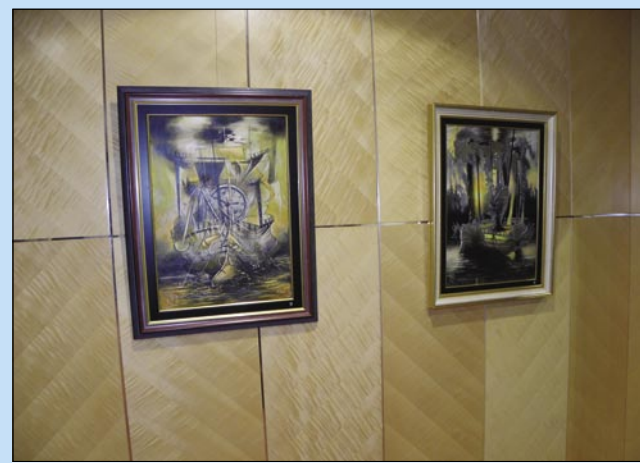
Nekaj zgovornih naslovov: Posušeno plovilo, Očetovo plovilo, Puščavsko plovilo, Koncertno plovilo, Časov-

Jože Vugrinec, Goran Horvat in Franc Obal

in diplomiral na fakulteti za strojništvo v Ljubljani, toda odločil se je za likovno umetnost in imel doslej številne razstave v Sloveniji in tujini. S slikarskim opusom

Likovni opus Gorana Horvata **Plovila** nastaja od leta 2005. Navdih in usmeritev zanj sta povezana prav z omenjenim študijem strojništva v Ljubljani, še

Plovila Gorana Horvata

velika platna, predstavlja jo razstveni eksponati dokaj zaključeno vsebinsko celoto, vsak zase pa pomembno in estetsko vredno umetniško stvaritev.

no plovilo, Velikonočno plovilo, Kozmično plovilo, Zapuščeno plovilo ... tja do zadnjega – Bakrenega plovila.

E.Ružič

Lesene umetnine v Lipi

Ustvarili so jih člani Likovne sekcije oblikovanja lesa in gline pri Kulturnem društvu Studenci Maribor. Sekcija je imela otvoritev razstave iz svojih lesenih in

seminarju rezbarstva v lesu za starejše slušatelje. Sedaj so že dobro vidni uspehi njihovih idejnih zamisli pri izdelavi kvalitetnih del. V času svojega delovanja je

rezljanju cerkvenih vrat. V 12. stoletju so se pričeli pojavljati monumentalni kipi Križanega. V 15. stoletju se je rezbarstvo zelo razširilo in doživelo umetniški razcvet, še zlasti v nemško govorečih deželah in na Nizozemskem, saj so tam rezbarji pričeli izdelovati cerkveno opremo, zlasti oltarje, klopi, kipce in drugo. Danes je rezbarstvo predvsem umetniško oblikovanje skulptur iz lesa ali kosti in tehnika oblikovanja okrasja notranjih prostorov (opažev, podbojev, vratnih kril) ter notranje opreme (omare, stoli, mize). Rezbar na lesen blok nariše obliko skulpture, nato jo na grobo izrezlja (večje kose tudi obteše). Potem na fino z rezbarskimi noži in dleti oblikuje skulpturo, nakar jo še površinsko obdelava z glajenjem, voskanjem, barvanjem itd.

Na razstavi v Lipi lahko zasledimo realistične in

En del ustvarjalcev na otvoritvi razstave

glinenih stvaritev v petek, 8. aprila v razstavni dvorani Slovenskega kulturnega in informativnega centra. V kulturnem programu na prireditvi je sodelovala in navzoče z lepimi pesmimi razveselila glasbena sekcija Oktet Studenci.

Na otvoritvi je uvodoma predsednik KD Studenci in član likovne sekcije Slavko Jalušič na kratko predstavil delovanje društva:

Kulturno društvo Studenci deluje že mnogo let, in sicer od leta 1923. V tem času so pri Društvu potekale različne dejavnosti. Danes deluje pri društvu šest sekcij. Sekcija likovnega oblikovanja lesa in gline deluje od leta 2003, šteje pa osem članov. Vodi jih kipar Ivo Goisnik, ki pa se zaradi bolezni otvoritve razstave žal ni mogel udeležiti. Razstavljajo pa naslednji avtorji: Marjeta Fatur, Radovan Gros, Slavko Jalušič, Ivan Komel, Franc Leskovar, Oto Reš, Rudi Zobec. Rezbarji delajo v lesu, in sicer v vseh vrstah lesa, ustvarjajo pa tudi iz gline. Začetek delovanja sekcije je temeljil na prvem

društvo pripravilo veliko samostojnih in skupinskih razstav.

Slavko Jalušič je povedal, da člani sekcije ustvarjajo več ur na dan, večinoma doma, sicer pa se sproti dogovarjajo s svojim mentorjem, kaj in kako naj bi ustvarjali. Edina ženska med osmimi

Za kulturni program je poskrbel Oktet Studenci

člani je gospa Marjeta Fatur, ki v lesu rezbari manjše vzorce, saj kot ženska ne bi zmogla izdelovati kakšnih večjih lesenih stvaritev.

Rezbarstvo je doživelo svoj prvi razcvet že v Starem Egiptu. V Evropski umetnosti se je uveljavilo že v zgodnjekrščanski umetnosti, zlasti dolgo tradicijo ima v

stilizirane podobe iz lesa, kombiniranje lesa z drugimi materiali, portrete iz gline in barvane lesene površine. Na ogled bodo v Slovenskem kulturnem in informativnem centru še en mesec.

Nikoletta Vajda Nagy

Pismo iz Sobote

Svetki

Ja, eške malo pa do svetki. Velki svetki so pred nami, takši svetki, ka rejdko pridejo vküper. Na, gučim za svetke pri nas v Sloveniji. Vüzem trno kesnau tau leto na red pride. Depa tak so se dnevi vküper napöcali. Brž po tejm mammo svetek, ka smo se v drugoj bojni prauti postavili vsem tistim, ka so bojno začnili. Na, po tejm pa je že brž prvi maj, svetek dela, mi ga svetimo dva debeliva dneva. Zdaj pa če se vsi tej svetki vküper potegnejo, mo meli rejsan duge svetke. Pa zatoga volo se naši lidge že od božiča tadale zgučavajo, kama do šli za té velke pa kuste svetke. Na, ne zgučavajo se vsi, samo tisti, ka eške kaj pejnez majo. Vej pa vejte, kriza.

Najbole je gé popularno maurdje. Tau je tak že od inda. Depa edno maurdje je bole falo, drugo je gé bole drago, tretjo pa najbole drago. Po tejm, kama sto dé, se brž vidi, kak je gé s pejnezami. Včasim za maurdjom so najbole popularne gore, bregauvge. Slovenci smo tak ali ovak poznani, ka trno radi ta nikan gor visko ojdimo. Tau vejn zatoga volo, ka škémo bliže boga biti. Aj nas vidi, kak smo vrli gé, ka ta gor k njemi plejzimo. Na, tau je zdaj bilau povedano tak bole za šalo, depa ge bi raj kaj delo, kak pa se tam po tisti goraj pa skalaj tamantrau.

Edni do kama daleč tavö šli. Od toga si mi ništérni, tej je pri nas največ, ranč broditu ne moremo. Pa mi, steri si od maurdja pa od tihinski krajin ne moremo ranč broditu, mi doma ostanemo. Tej je v Sloveniji največ. Ka mo doma delali? Edni mo gabele kumas držali, drugi mo kaj po zemlej rovali, tretji mo geli pa pomalek pili, štrtim de se nam vse vküper preveč vlejklo, peti pa mo kuman čakali, aj svetki minéjo.

Moja tašča Regina, trno čedna ženska, je za té kuste pa duge svetke že vse vösplanejivala. Tau gvüšno vsikši vej, ka mo ge mogo delati. Na za velki pondejlek gvüšno ka nej, depa vse druge dneve nemo mejra emo. Naganjala de me es pa ta, gor pa doj, pa si vsikšo minuto zbrodila na kakšno nauvo delo.

»Svetek dela je gé svetek za manjake,« vej prajti. »Steri pošteno pa redno dela, njemi nikšnoga svetka nej trbej. Tau vsikši vej!« Če dobro poglednem, je una nej samo edna, ka si tak brodi. Mi mammo dosta takši, ka so ranč takši, kak moja tašča Regina, trno čedna, ženska. Samo, ka se uni vcejlak ovak zovejo. Tau so gé vseféle menedžeri, direktori, ništérni politiki pa eške bi se je najšlo. Tej škéjo, aj lidge samo delajo pa li delajo brezi svetkov brezi sobot pa brezi nedel. Pa tisti, ka delajo, nikšnoga velkoga haska od toga nemajo. Največji hasek majo tisti, ka tak zapovejdajo.

»Aj so srečni, ka delo majo!« vej prajti moja tašča Regina, trno čedna ženska.

Zdaj ge potejm tō srečen moram biti. Moram biti srečen, ka mo za duge pa kuste svetke emo delo. Za tau de skrb mejla moja tašča Regina, trno čedna ženska. Una je gé nekše féle moj menedžer. Delo mo pa li samo delo pa nemo vedo, zakoj delam. Na, gvüšno je tau, ka za njeno dobro volo, ka de se una dobro čütüla.

Če geste kakši takši, ka de kama na maurdje ali pa kama tavö, aj me s seuv vzeme. Ge bi tō rad emo svetek dela. Ka sam že nika vcejlak nauvoga čüu:

»Svetek dela trbej z delom svetiti!«

Miki

OD SLOVENIJE...

Predsednika države so operirali v Avstriji

Predsednik republike Danilo Türk, ki je bil na kliniki v avstrijskem Innsbrucku operiran zaradi maligne tvorbe na prostati, je po nekaj dneh zapustil bolnišnico in že kmalu po tem začel normalno opravljati svoje dolžnosti. Maligno bolezensko tkivo na prostati so predsedniku države odkrili med rednimi zdravniškimi pregledi. Tvorbo so odkrili v zgodnji fazi in so jo z operativnim posegom v celoti uspešno odstranili. »Po temeljitih konzultacijah s slovenskimi zdravniki je predsednik sprejel njihov nasvet, da je v danih okoliščinah najbolj primeren robotski operativni poseg, ki omogoča hitrejšo okrevanje. Predsednik je pri tem upošteval predlog zdravnikov, da se operacija izvede v Innsbrucku, kjer imajo s takšnimi posegi veliko izkušenj,« so pojasnili v predsednikovem uradu.

Letos po napovedih vlade 2,2-odstotna gospodarska rast

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj je predstavil pomladansko napoved, skladno s katero bo Slovenija letos zabeležila 2,2-odstotno gospodarsko rast, v 2012 pa bo ta znašala 2,6 odstotka. Ključni dejavnik rasti bo tudi v prihodnje izvoz, a ne v tolikšni meri kot v preteklosti, pomemben prispevek k rasti bo letos imela domača potrošnja, pa tudi investicije, ki bodo oživele. Inflacija naj bi letos znašala tri odstotke, v 2012 pa naj bi se ta ob predpostavljene počasnejši rasti cen surovin znižala na 2,7 odstotka. Letos bo povprečno število delovno aktivnih za 1,2 odstotka nižje kot lani, v 2012 pa Umar pričakuje 0,3-odstotni padec. Število brezposelnih naj bi letos doseglo okoli 114.000, prihodnje leto naj bi bilo blizu 116.000, povprečna stopnja registrirane brezposelnosti pa se bo povečala na 12,1 odstotka letos in na 12,3 odstotka v 2012. Slovensko gospodarstvo bi po ocenah premiera Boruta Pahorja lahko okrevalo hitreje, če bi hitreje sprejemali varčevalne in nekatere druge strukturne reforme, ki so pomembne za spodbujanje konkurenčnosti.

V lesenom rami, kak so naši starci živeli

Če se je nej davnik stoj od kulturnoga doma na Gorenjom Siniki dale prauti bregej pelo, je včasik na pamet vzeu, ka tam trnok zidajo eden takši ram, šteri je sploj z lesá. Gda naše novine štete, kuča že skor strejo tó má. Mi smo pa eške tistoga ipa tam ojdli, gda so samo eške stene vó z zemlé rasle. Spitavali smo mladoga gospodara, *Tomaža Grebenara*, kak pa zakoj djenau takšo kučo zida.

• *Vüva z deklov (Viktoria Hanžek) sta dva mladiva Sinčara, kak sta se odlaučila, ka ta djenau iz lesá zidala?*

»Ne vejim, zakoj je tau tak. Če bi stejla meti kučo iz cügla, bi leko badva doma ostala, ge pri mamicí, gde je kuča čistak prazna, tü pri Vikini pa bi tó mela mesto. Tau smo nindri po televiziji vidli, pa smo ojdli na več mestaj, po bregaj, po alpski krajinaj v Sloveniji, tam smo vidli rame z lesa, pa tau se nama je preveč vidlo.«

• *Zakoj djenau na te brejg zidata? Zakoj ta ostala na Gorenjom Siniki?*

»Genau tak gé, ka una ranč tak daleč gé z domi, od materé, kak ge od materé. Tü sva se najšla pa sva tü mogla kučo zidati.«

• *Kuča bau z lesa, kak sta lejs cüj dobila? Mata svoj lejs ali sta ga küpla?*

»Te lejs sva küpla, trifrtale je v Andovci svejčeno bilau. Tau si moreš takši lejs najti, šteri pomalek rasté. Zaman ti najdeš kusti lejs, če tisto brž rasté, pravijo, ka je nej tak močen. Té naš je puno smolé, se vüpamo, ka de stau lejt vódržo.«

• *Ka vse je trbólo s tejm lejsom delati?*

»Tau je tak gé, kak pesem pravi: tau je edna duga paut, ka smo do tega mau do kuče prišli. Gnauk vóžožagati v lesej, tisto so mi na štiri tale gorz rezali, po tistom smo domau pripelali. Zdaj se od zvüna vidí, ka je lejs kraugli, ka je

nej kıklati gé, tau smo mi vse sami napravili.«

• *Kak brž se leko edna takša kuča zozida? Kelko delavcov se za tau nüca?*

»Tau se ge mogo vse vönajti, ka je vse tau z moje glavé vöprišlo. Ge sem vse vözbrodo, kak aj bau. Vöre ne moreš

tak genau pasnivajo. Tiste na CNC mašini redijo, ka aj se ja pasnivajo. Če pa mojo človek bole od pauleg pogledne, tü zatok lüknje gestejo. Če rej-san vöter nede nutfudo, je nej tak genau gé. Ge pa tak škem meti, tau je naja kuča z Vikinom, aj bau.«

vküpzračunati. Lidi? Etognauk v petek pa soboto nas je bilau petnajset. Močne lidi nücaš cüj, ka je delo žmetno.«

• *Pravijo, ka je v lesenoy kuči vzimi bole toplo, vleti pa bole ladno. Kak tau bau pri vaja?*

»Če vleti prideš, te ti lek vöovadim. Ge vsikšoma tau pravim, če vzeme edno staro okno ali dveri, ka so na štiri centine kuste gé samo, donk držijo. Stena je 40-50 centinov kusta gé, pa donk mrzlo čütiš pri njej. Depa indašnje dveri so samo štiri-tri centine kuste bilé pa gda si z ganka nutprišo v künjo, je donk držalo. Te lejs v naja kuči je 25 centinov kusti.«

• *Ta kuča baude po staroy šegi ali bole moderna?*

»Nej, nej, tak po staroy šegi. Tau ge vsikšoma pravim, če si kučo stoj pogledne, ka se tak genau ne pasniva. Zdaj gestejo te lesene kuče, štere zdaj redijo, ka je znautra izolacija (szigetelés), ka tiste se

• *Si pravo, ka indašnja kuča baude, ka baude na streji?*

»Cüggle mo meli. Zavolo slame je malo nevarno, gda moreš k zavarovalnici (biztosító) titi, če maš tau vrkaj. Leseno izo maš pa še slamo vrkaj, žmetno dajo papére.«

• *Če de vse z lesa, kak te küřili tü znautra?*

»Kürili mo samo v zamanici, na centralno baude. Vrkaj se nede kürilo, ka nej špajet, nej kale nemo meli, samo spodik v zamanici mo kürili.«

• *Kak veuki bau ram, kelko iz te meli?*

»Spodik mo dvej sobi pa edno kopalnico meli, künja pa dnevna pa ta vküper. Inda svejta so stari tó tak meli: če si koga kaj pauzvo, si ga v künji dojposado. Tam so küjali, tam so gučali, tau vse na enom küpi bilau. Tü de po mojem tó tak.«

• *Če vözračunaš, je ena takša kuča drakša od cügléne ali bole fala?*

»Ne vejim, nikdar smo ranč nej vöračunali, kelko tau pride, kelko bi prišlo, če bi iz cügla zidali. Po mojem moreš v glavej meti nika, ka tau brodiš, pa delaš pa se matraš, ka s cügla je dosta bole léko. Ti cügeu pripelajo, tü ti avto dojskladé, ti firmo vzemeš,

ti trej dnevaj ram gorzozidajo. Pa ja pa nej pa je gotovo. Lesena je zatok ovak kak s cügla.«

• *Kak brž baude ta kuča gotova pa kak brž se leko nutspakivate?*

»Tau eške sami ne vejmo, gučijo, ka se more ta kuča vküpesti. Gda de zdaj senilo, de kuča vküpejdala. Zavolo toga okna pa dveri ne morem nutdjati, ka se mi sterejo. Zdaj gnauk dojzmerim, pa mo kauli septembra-oktobra vüdo, kak kuča vküpsede, kak mo leko nutdjau okna. Drugo pa tak, kak penezi pistijo.«

• *Indašnja kuča, indašnja šega: lüstvo eden drügomi pomaga, pravo si, ka brezi pajdašov bi nej mogo kučo zozidati.*

»Vsikdar pravijo, ka stare šege vöminéjo, lidjé eden drugoma ne pomaga. Depa ge bi brezi padašov, brezi držine nej tak napravo, leko povejm, ka so mi trnok dosta pomagali.«

-dm-

Premiera v Búdincaj

Lajoš je odišo, nazaj je prišo Ludwig

Dapa nej kakšenkoli Ludwig, liki Ludwig z dvojnim w-jem pa g-jem na konci, kak smo tau večkrat čüli v najnovejši igri Kulturno-umetniškoga društva Búdinci, stero so najprva notrapokazali 2. apriliša v domanjoj vesi. Dvorana veškoga doma je tak puna

se je z njim godilo od tistoga mau, ka je v spaudnij lačaj prek granice odskočo pa do tistoga momenta, ka se pripela v lejpom bejlom ancugi na nekdenešnja granico, si leko samo mislimo, tau je prepüščeno naši fantaziji. Dapa ka je za svojo bogastvo

Ranč tak čakajo v maloj gorickoj vesi Lajoša-Ludwiga, vsikši bi rad nikši hasek od njega. Vendrik ga samo mati čaka brezi interesa. Mujsajo se ma mlade kölnarce, ka do leko v büfeti več odale, kauli njega se süče leranca, stera bi rada duplinski hasek (moškoga pa pejnze), v svoje roké ga ščé dobiti z vsejm namazani Milivoj, priseljenec iz juga, steri se zdaj spravla s šejftom. Tak kaže, ka Ludwig v svoji navidezni naivnosti ne razmej pokvarjenosti gnešnjoga svejta, stera je s projekti in pejnzezi dosegnila ešče tau malo ves tö.

Dapa če tak mislimo, ka je Lajoša/Ludwiga tihinski svejt cejlak pokvaro, ka ma je vzejo düšo, vejpa iz zdravoga, istina, ka malo lejvoga Lajoša je napravo Ludwiga z dvojnim w-jem pa g-jem na konci, nas avtor preseneti in zgodbo zasükne. Na konci iz Ludwiga pá grata Lajoš, z

odvijajo prizori, postavljeni pa odšpilani s pravo mero, z zdravim humorom. Tau so najbolje prizori s ferarinom pa prizor »projekt«, steri naj bi noso sporočilo igre.

Avtor pa režiser Andrej Lainšček je s srečno rokav vöodebrau glavne like in napiso vloge na njino kaužo. Tau so v prvi vrsti Kristjan Lainšček v vlogi Ludwiga, Renata Varga v vlogi lerance, Vendel Žido v vlogi Milivoja, priseljenca iz juga, pa Dušan Slankovič v vlogi domačina, automehanika. Povaliti pa moramo vse igralce v stranskij vlogaj tö, steri se dobro znajdejo na odri te tö, gda se gledalci zdi, ka je v kakšnom prizori preveč lidi nagnauk. Posrečeni so liki domanjoga moškoga z malim pisaum (Drago Horvat), aklave Švicarke (Sabina Slankovič), malarpijanca (Sašo Bedič) in bi ešče leko naštevala. Pa naj ne

Ludwig z materjov pa sovaščani

bila, ka bi vendrik edno iglo nej mogo več notspraviti, dostalidi je venej ostalo ali celau domau odišlo, zatok so se organizatorge tak včasim odlaučili, ka do na drugi den, v nedelo popodneva meli ešče edno predstavo.

Sto je bijo Lajoš pa kak je iz njega Ludwig grato? Spaumnite se ešče, gda smo nej lani, ta prvo leto gledali v Varaša v gledališkoj dvorani zgodbo malo nesrečnoga sodaka Lajoša, steri je slüžo soldačijo na granici med Vogrsko pa Jugoslavijo. Do skunz smo se nasmedjali, gda smo vidli, kak je lejvi, ka vse se z njim godi. Na konci igre je pa mogo pobejgniti prejk granice, ka bi ga ovak zaprli.

Tauga Lajoša srečamo na začetki nauve igre z naslovom *Ludwig se vrača*, stero je napiso pa na oder postavo Andrej Lainšček. Srečamo ga pa tak, ka prihaja nazaj domau iz Švajca, gde je delo kak gastarbajter pa s svojim lejvim redečim Ferarinom pa s svojo tihinsko žensko v redečom, vezne nin med Andovci pa Búdinci. Ka vse

mogo v tihinskom svejti trdo delati, nam z rečami večkrat na znanje dá.

Nauva igra notpokaže pojav gastarbajter (vendégmunkás jelenség) pa vse, ka je (bilau) povezano s tejm. Zatok, ka toga na Vogrskom nej bilau, vej pa od nas so lidi v socializmi nej pistili v Avtrijo, na Nemško ali v Švajc delat ojt, si tau leko najbolje tak predstavlate, če pomislite, kak smo mi gnauksvejta čakali nazaj tiste, steri so odišli v Meriko. Kak se nam je vidlo, gda so prišli z velikimi avtoni, v lejpom gvanti, našmin-kani, naparfümirani... Pa kak so oni mislili, ka vsakšomi morajo nika dati za dar, istina, ka je tau dostakrat takšen klump bijo, s sterim si nika nej mogo začniti. Oni so največkrat mislili, gda so domau na gledanje prišli, ka je doma ešče vse tak, kak gda so odišli, ka se je tü nika nej spremenilo, zatok so pa bili dostafart razočarani (csaló-dottak) pa so nej vedli, kak naj se ponašajo. Te so se pa največkrat gornesli pa vömetali...

Ferari trbej popraviti

zdravo pavarsko pametjov, steri spozna, ka ga ščejo samo vöponücati. Vrača se k zdravi »naturi«, vrača se ma zdrava človeška natura.

Zgodba Ludwiga je vküppostavljena iz več prizorov (jelenet), tü pa tam se gledalci tak vidi, ka iz preveč, ka se prevečkrat vküppotegnejo fijanke, s tejm se igra upočasnij, zgibi svoj tempo, svoj ritim. Dapa tau hibo brž pozabimo, gda se na odri

pozabim, v igro je vklüčen naš sodelavec, predsednik andovskega društva Karči Holec tö, s tejm se pokaže tau, ka se dogajanje začne med Andovci in Búdinci.

Največ vrejdnost pri vsejm tejm pa je, ka se v najbolje sövernoj vesi Slovenije vsigdar godi nika, pau vesi špila na odri, druga polovica ji pa rada gleda. Pa nej samo oni.

Marijana Sukič

... DO MADŽARSKE

Ocene po prvem polčasu predsedovanja Evropski uniji

Tako Madžarsko kot Evropo je potrebno reorganizirati, je povedal v parlamentu premier Viktor Orbán, ko je 4. aprila ocenil prvo trimesečno obdobje madžarskega predsedovanja. Pred Madžarsko in Evropo sta podobni nalogi, in sicer znižanje državnih dolgov ter ustvarjanje novih delovnih mest. Po mnenju premiera je največji rezultat trimesečnega obdobja, »da se Madžarska zna postaviti na mednarodni sceni zase in za svoje državljane, ko je potrebno, gre tudi v konflikte, in se uspešno bori«.

Po mnenju predsednika opozicijskih socialistov Attila Mesterházyja bo uspešno madžarsko predsedovanje dvignilo tudi sposobnost države pri uveljavitvi lastnih interesov, sicer pa je ocena večplastna, kajti že zdaj se kaže, da se določeni cilji ne bodo uresničili. Sem sodi tudi širitev šengenskega območja (vstop Romunije in Bolgarije), ki mu nasprotujeta Nemčija in Francija, vprašljiv pa je tudi zaključek pridružitvenih pogajanj s Hrvaško.

Poseben davek na odpravnine naj velja tudi za poslance

Orbanova vlada je lani uvedla poseben davek na odpravnine, kar pomeni, da se na vsoto nad 3,5 milijona forintov plačuje 98-odstotni davek. Prejšnji teden je dnevnik Népszabadság dobil od Urada parlamenta informacije, da poseben davek ne velja za parlamentarne poslance, kajti oni pravzaprav niso v delovnem razmerju, njihov status urejajo ustava, zakon o pravnem statusu parlamentarnih poslancev in zakon o dohodkih parlamentarnih poslancev. Hkrati s člankom v omenjenem dnevniku je podpredsednik vladne stranke FIDESZ izjavil, da zakon o posebnem davku velja tudi za poslanske odpravnine, vkolikor ima Urad parlamenta drugačno pravno razlago, bo stranka vložila v parlamentu amandma. Pri tem jih je prehitela opozicijska stranka Jobbik, ki je prejšnjo sredo vložila omenjeni amandma. Po podatkih Urada parlamenta je dobilo leta 2010 odpravnine 178 bivših poslancev, in le v petih primerih je bila vsota višja od 3,5 milijona forintov.

»Prvin je tak nej bilau časa za tau«

Ani Nyíró iz Števanovec plešejo pri folklorni skupini penzionist, spejvajo pri števanovski ljudski pevka pa ešče igrajo v gledališki skupini Veseli pajdaši. Kak majo za vse tau mauč, tau ne vejm, zato ka nejso več dvajsti lejt stari, istino deset lejt bi gda koli leko dojtatajili. Vsigdar so dobre vole, kak če bi nikdar niše brige nej meli, nej zdaj pa nej prvin. Dapa kak vejmo, tašo nega ali samo spoj rejdko se ma tašo zgoditi, ka bi človek v cejlom življenji brez brige biu. Ani Nyíró so se tō nej med te držali, šteri so samo vō na okno gledali cejli den. Že od mlada lejta naprej so fejst pa dosta mogli delati. Od tauga sem je spitalo doma pri stau-li, da so ranč oreje trli.

• *Ani, tau ste prajli, ka ste ešče mali bili, gda ste že mogli delati, pomagati starišom pa tetici. Kelko lejt stari ste bili, pa ste meli za delo?*

»Devet lejt stara sem bila, gda sem že tri krave pasla na lanci, ovak sem je nej mogla, zato ka so divge bile. Te je tak bilau, ka krave, baug vari, ka na drugomi ogradi bi se pasle, zato ka saused bi me bujo. Te so ešče aklavi bili na tau, nej kak zdaj, gda bi je po cejlom vesi leko pasla. Tašoga reda kak zdaj sem že pomali ušla past k tetici.«

• *Ka ste tisti dveji vōri delali, gda ste krave pasli?*

»Ka bi delala, popejvala sem cejli čas, ka sem znala, sem vse tazapopejvala, kak slovenske tak vogrske. Pa te ešče tau nej dojšlo, ešče doma sem tū pasti mogla.«

• *Vednom dnevi ste v dvaujom mesti pasli?*

»Nej, te sem pasla doma krave, gda je starejša sestra Rejza domau prišla s Soprona, zato ka ona tam delala v fabriki. Te je ona ušla v Andovce k tetici delat, dja sem pa prišla domau. Sledkar sem že več bila doma, zato ka sta mi oča pa mati betežniva bila.«

• *Ka bi bilau, če bi zdaj tej*

mlajši mogli telko krave pasli, kak ste vi pasli?

»Tej bi že vejn taodleteli, tau se njim že tak večkrat pravla. Aj bi tau zdaj naprejprišlo, kelko smo mi mogli delati, tej mlajši bi vsi vujšli.«

• *Kak so te stariške mlajše nanje vzeli, aj delajo?*

»Pa kak, mujsan je bilau, stariške so je gnali, tašo nej bilau, ka bi nej delali. Ka tej mladi zdaj delajo, samo se včijo, domau pridejo, televizijo gledajo, pred računalnikom sedijo pa telefonirajo, nika drugo nej. Te svejt tak dugo nede stau, nika se mora obrnauti. Gda njim tau dostokrat pravim, te oni mena tau povejo, ka jaj, baba, tau je te bilau. Vej če te svejt nazaj pride, vej te té leko gledali pa se žaugali, je dražim malo dja tū.«

• *Ka veseldje so te mlajši meli?*

»Veseldje smo trno nej meli, samo telko, ka smo se špilali. Bausi smo odli že tašoga reda kak zdaj, pa itak nišo bajo bila betežna, pa hvala baugi, do tejga mau sem ešče v špitalaj tō nej bila. Meli smo edno tašo malo labdo pa tisto je nam bila špila. Tau je bilau vse. Nej kak zdaj, gda se mlajši ešče kumar narodijo pa že puno špila majo. Pa te ešče pravijo, ka lagvo dé.«

• *Kelko sester pa bratov ste meli?*

»Dvej sestre sem mejla pa enga brata, dapa oni so tavō-odišli v Anglijo petdesetšestoga leta. Oni so vōodišli, dja ka sem najmenša bila sem mogla doma ostati zato, ka so stariške betežni bili.«

• *Ovak bi odišli?*

»Če bi leko, dja bi tū odišla,

tau gvūšno, ka bi nej ostala, samo mati me je nej pistila. Dja moram doma biti, zato ka dja sem najbola mala, je prajla.«

• *Kak so zbaugom dali, gda so odišli sestre pa brat?*

»Nika so nej prajli, samo so

odišli, mi smo ranč nej vedli, gde so. Gnauk so samo valas dali, ka oni so že venej pa so že daubili delo, tak smo te zvedli. Sestre so v židani fabriki delali, brat pa v nišoj žalejni. Leko, ka bi mena tū baukše bilau venej, zato ka tam bi se gvūšno nej trbelo telko mantrati kak tōj.«

• *Dosta ste se mantrali?*

»Dosta sem se mantrala. Stariške so betežni bili, v židano fabriko sem odla delat pa te ešče doma so bile krave pa gazdija. Tau je vse na mene bilau. Prvin kak bi delat ušla, sem štiri krave mogla podojiti pa spolagati. Gda sem domau prišla, se je tau vse znauva začnilo. Gda sem se oženila, te je tū nej bilau baukše, zato ka mauž si je tū nej najšo delo pa na Balaton ušo v gorice delat.«

• *Kak ste tau vse ladali?*

»Tau ranč ne vejm, zato pa vnukom tau dostokrat pripovejdam. Baba, tau je te bilau, tašo več zdaj nede, pravijo oni. Nej gvūšno, ka nede, leko ka nazaj pride ešče te svejt pa tau smastvo, mislim dja. Te

je telko lažeje bilau, ka te se je lüstvo bola poštuvalo. Zdaj je lüstvo tak, ka eden drugoga dola gledajo, če stoj kaj veča ma, te tau misli, ka od tauga je on več vrejden. Prvin je tašo nej bilau, eden drugoma smo tak pomagali, ka vse. Gda so snauptje vküpervozili, ranč nej trbelo prajti, samo smo pregli, pa smo šli drugomi pomagat. Gnesden niške ne pomaga drugoma, ešče za pejneze ne pridejo. Taši svejt je zdaj naprej prišo. Prvin je dosta trbelo delati, dapa baukše je bilau. Po večeraj smo vküpvseli pa smo pripovejdali, zdaj niške nede že k sausedi.«

• *Kelko lejt ste slüžili v Andovci pri tetici?*

»Vejn petnajset lejt sem tam bila. Sprvoga so ešče meli krave, dapa gda so svak mrlji, te so je odali. Dapa ešče te je dosta dela bilau, zato ka preveč dosta djablani so meli. Telko djabok je bilau tam, ka je škedenjen vse puna bila. Posaba smo brali lejpe pa tiste, štere so kakšno bajo mele. Tam je palinka pa mošt vsigdar bijo, vse eno je bilau, če je zima bila ali leto. Dapa kak so svak mrlji, tak so djablani tō začnile že seniti, zato ka je nej bilau, sto bi se razmo k taumi.«

• *Tisti grünt pa ram ste pri tetici vse vi erbali, ka ste z njim sledkar delali?*

»Ram se je že začno vküprü-

šiti, zato sem ga odala. Tistoga reda so ešče küpci nej tak iskali stare rame kak zdaj, te je nikoma nej trbelo, dja sem pa odtec nej stejla v Andovce oditi. Za volo tauga sem pa te bole odala vse. Eden tau grünta so pa vzeli pa je vse zadruha dobila, zdaj gda so odškodnine bile, sem itak nikanej dobila. Tau so mi prajli, ka tetica je mena nej žlata, zato ranč ne morem prositi odškodnino. Tau je čüdno, zato ka zvün mene so nikoga nej meli.«

• *Kelko lejt nazaj, ka ste tū v Števanovci med ljudskimi pevkami začnili popejvati?*

»Zdaj že osemnajset lejt popejvam. Tau se mena spoj fejst vidi, dapa tau ranč ne dojda, zato ka ešče plesat tū odim pa igram v gledališki skupini Veseli pajdaši.«

• *Kak tau vse ladate?*

»Tau se mena vidi, zato ka v dosta mejstaj odimo, veselimo se, vse lejpora vidimo pa se mammo lepau. Gda sem mlada bila, tak sem nikan nej mogla titi, zdaj na stare dneve se pa te malo vozim kauli po svejti.«

Tau je tak dobro, čas mate, volau mate, zdravje mate, te pa samo uživajte ešče dugo, dugo lejt.

Karči Holec

www.porabje.hu

Zveza Slovencev na Madžarskem

Novice

Programi, prireditve

Zveza Slovencev na Madžarskem

Gardonyijeva 1
9970 Monošter/Szentgotthárd
Telefon: 00 36 94 380 208
00 36 94 552 596
E-pošta: info@zveza.hu

zveza.hu

OTROŠKI

POSTRAŠENO STRAŠILO

Tam srejdi ene njive stogi strašilo. Depa tau je nej gé takšo strašno strašilo. Sploj nej. Tau je gé postrašeno strašilo. Tau pa zatoga volo, ka tau strašilo sploj ne vej ftiče postrašivati. Tau strašilo je gé takšo strašilo, ka stra ma pred ftičami. Ja, tau je gé velka nevola. Tau je gé najvekša nevola! Vej pa strašilo mora ftiče postrašivati! Nej pa ka sam stra ma pred njimi!

PŠENICA

Strašilo je na njivaj zatoga volo, ka postraši ftiče. Ka je postraši, ka vse ne pogejo. Ka ne pogejo vse tisto, ka na njivaj raste. Na paulaj pa, tau vsikši vej, raste pšenica tō. Pšenica pa je ftičom trno žmano gesti. Njim je tak žmano gesti, ka se ne morejo dola staviti. Se ne morejo dola staviti, ka bi je nej s klünami doj brali pa geli. Zvün toga majo pšenico rade druge živali tō. Rade jo majo srne, zavci, divdje svinje, geleni pa eške stoj. Tak je bilau naše postrašeno strašilo v trno velkoj nevaui, gda je pšenica začnila zrejliti.

Vtiči so vodne veselo lejitali po njegovj njivi. Najbole pa tista vrablova držina, ka ma gnejzdo nut v klobūki na njegovj glavej. Veselo so lejitali pa si gemali zrno po zrno pšenice. Postrašeno strašilo pa je samo žmejrijo. Ja, na njegovm pauli pšenice je bila velka veselica. Kuman, gda je nauč spadnola na zemlau, je vūpalo oprejtji oči. Ftiči so spali, več je nej bilau postrašeno. Tak vcejlak sam je biu trno veseli pa srečen. Gledo je v kmično nauč. Nej je bilau ednoga ftiča nej. Rejsan, trno lepou njemi

je bilau v postrašenom srcej. Te pa, samo nagnauk nika čuje. Tam z lejevoga kraja je nika začnilo na velke šumatati. Depa, v kmici se dun daleč ne vidi. Napinjo je oči pa je nika nej vido. Malo po tejm je začnolo šumatati pa se nika kobacati na njegovj pravoj strani. Čūjo je, depa vido je nej nika.

»Ftiči so gvūšno nej. Uni bi kcuj trno naglas raščali. Uni tau zovejo popejvanje, za mene je tau brečanje. Če so nej ftiči, je gvūšno nika drugo,« si je brodo pa tadale napinjo oči.

Pa se samo gnauk tam za njim tō nika začnilo gibati. Pa tam daleč pred njim tō. Zdaj bi si leko stoj brodo, ka se naše postrašeno strašilo trno postraši. Depa nej! Zatoga volo, ka so nej ftiči bili, je tadale gledalo, se obračalo es pa ta, dokejč je nej vidlo. Tam na lejevom so bile divdje svinje. Na pravom kraji so bili zavci. Pred njim so bile srne. Za njim pa so škeli po pšenici iti djeleni. Jaj, kak se je postrašeno strašilo svadilo. Tak nagnauk je začnolo postrašivati. Tak postrašivati, ka se je njiva s pšenicev nagnauk spucala. Ja, v ednoj sekundi

je več nej bilau na njegovj njivi nikoga več. Eške müši so vujšle. Vcejlak tūma je gratalo. Na, na njegovj njivi. Tam na sousejnoj pa je vse bole glasno bilau. Vse tau, ka je on postrašo, je zdaj tam po pšenici ojdlo. Kak bi pa ovak bilau? Kak bi ovak bilou, če pa je tisto strašno strašilo spalo. Spalo pa je zatoga volo, ka je cejli den postrašivalo ftiče.

Postrašeno strašilo je eške bole srečno pa veselo gratalo. Vō je pokazalo, ka je uno nej vcejlak postrašeno. Vej bi pozvalo sausedno strašilo, aj se zbidi pa aj začne postrašivati. Depa neje tau naprajlo. Nej! Aj se pokaže, ka v noči tō trbej postrašivati. Aj se vidi, ka od njega dun nikšen hasek geste. Od vsega toga njemi je tak lepau bilau, ka je na drugi den leko spalo. Tak je spalo, ka se je sploj ftičov nej postrašilo. Kak bi se pa aj postaršilo, če pa ji je nej vidlo pa nej čūlo.

Miki Roš

PORABSKI ŠOLARJI SO RECITIRALI

Tekmovanja porabskih osnovnošolcev v recitiranju imajo zelo dolgo tradicijo; odvijala so se že pred desetletji, v času, ko so narodnostne šole imele še tolikšno število učencev, da so morale najprej pripravljati posebna razredna in šolska tekmovanja, na katerih so izbrali najboljše recitatorje. Danes, ob skromnem številu učencev, je vse drugače.

Tekmovanje v recitiranju pripravlja Državna slovenska samouprava, letošnje je potekalo 6. aprila v kulturnem domu v Števanovcih. Udeležilo se ga je skupno 20 osnovnošolcev, 6 iz 1. in 2. razreda, prav tako 6 iz 3.-4. razreda in 8 peto-ter

monoštrskih učencev. Pravzaprav mi ni znano, če so bili sploh povabljeni k sodelovanju.

V števanovskem kultur-

pa še pesem po lastnem ali mentorjevem izboru. Razen tega so letos organizatorji dodali še novost – tekmovalci so svoje pesmi tudi

tin Ropoš in avtorica tega zapisa) je pozorno spremljala nastope in jih ocenjevala. Merila za ocenjevanje so bila predvsem: nastop v celoti, pravilnost izgovora, dikcija, razumevanje besedila. Za brezhibnost vseh teh dejavnikov seveda niso odgovorni nastopajoči, nastop je pač rezultat dela učiteljev z učenci. Nekateri se tega zavedajo bolj, drugi manj. Lahko pa zapišem, da so nekateri recitatorji bili izjemno dobri, njihova slovenska izreka in kompleten nastop popolna, in če primerjam letošnje tekmovalce in tekmovalce s tistimi pred leti, je viden velik napredek.

Komisija je v vsaki izmed treh skupin izbrala 3 najboljše tekmovalce. Med najmlajšimi smo prvo mesto prisodili Arnoldu Vogrinčiču, drugi je postal Gergő Papp, tretji pa Matyi Farkaš. Med tretje- in četrtošol-

ci nas je najbolj prepričala Patricija Dončec, druga je postala Aleksandra Hajba, tretja pa Hóvirág Ezüst. Najbolj pozitivno izenačeni so bili tekmovalci v 3. skupini. Komisija se je težko odločila, saj so bili skoraj vsi zelo dobri. A tekmovanje je pač tekmovanje, majčkene razlike navzgor so vedno, tako smo soglasno odločili, da je bil najboljši Gergely Gyeček, drugo mesto smo prisodili Moniki Domjan, tretje pa Sabini Žohar.

Izbrali pa smo tudi 3 najboljše rishice, ki so jih narisali Karolina Ropoš, Gergely Gyeček in Regina Labric in jih nagradili s skromnim darilcem. Vsem tekmovalcem in njihovim mentorjem, posebej pa zmagovalcem, iskreno čestitamo!

Valerija Perger

Vsi udeleženci tekmovanja in njihove risbe, ki so jih pripravili kot ilustracije k pesmim Srečni zmagovalci

nem domu je torej šlo zares. Tekmovalci so bili razdeljeni v 3 skupine: prvo- in drugošolci, tretje- in četrtošolci ter peto- in šestošolci. Vsaka skupina je imela primerno obvezno pesem, vsak tekmovalec

ilustrirali in tako je nastalo še 20 prelepkih risbic, ki so bile razstavljene na posebnem panoju v dvorani. Tekmovalci so nastopili po skupinah, od najmlajših do najstarejših. Ocenjevalna komisija (Erika Glanz, Mar-

MLAŠEČI

KAUT

